

Open brief aan de informateurs en formateur

CC kabinet: staatssecretaris van het ministerie OCW, minister economische zaken
CC woordvoerders Media en EZ Tweede Kamer

Amsterdam, 15 maart 2017

Betreft: Mediabeleid voor een gezonde journalistieke sector

Geachte informateurs,

Een goede onafhankelijke nieuwsvoorziening is geen gegeven. Wij staan als sector voor de taak om deze voorziening overeind te houden.

Het is evident dat deze voorziening van groot publiek belang is, in een tijd dat het onderscheid tussen onafhankelijk nieuws en "alternatieve feiten" een toenemend probleem is en de samenleving behoefte heeft aan verbinding.

Een disruptieve ontwikkeling in de mediamarkt zorgt er echter voor dat mediabedrijven wereldwijd grote moeite hebben om hun journalistieke functie overeind te houden en nieuwe partijen en platformen zich in sneltreinvaart manifesteren, zonder dat daarbij deze journalistieke rol centraal staat.

Vorig jaar presenteerde het Stimuleringsfonds voor de Journalistiek een aantal toekomstscenario's, die in alle voorstelbare scenario's wijzen op een journalistieke functie, die verder onder druk komt te staan.

Dit doet zich nog eens extra manifesteren in de regionale en lokale journalistieke markt. Dan gaat het om halvering van regionale redacties, steeds magerdere budgetten en tarieven voor freelancers in de regio en reeds doorgevoerde overheidskortingen op regionale omroepen.

Als vertegenwoordigers vanuit de mediasector zien we een belangrijke rol voor de overheid weggelegd, zeker niet alleen door het koesteren van een stevige publieke nieuwsvoorziening via de NPO, RPO en NLPO, maar juist ook in de private mediasector.

Wij achten de tijd rijp voor een samenhangende aanpak die een gezonde mediasector toekomst geeft. Die bieden we u dan ook aan in de vorm van de navolgende 5 actiepunten.

1. Creëer laagdrempelige toegang voor pluriform media-aanbod op lokaal en regionaal niveau via een fonds dat journalistiek aanbod stimuleert

Alle commerciële redactionele initiatieven, die zich richten op een regionaal of lokaal publiek, ontvangen voor een tevoren vastgestelde periode (4 jaar) een bepaalde bijdrage die gerelateerd is aan de omvang van het ingezette redactionele budget. Dus hoe groter de redactie (vast en freelance!), hoe groter de financiële stimulans. Ons voorstel is om 1/3 van de totale redactiekosten bij te dragen vanuit een landelijk opererend fonds, die tevens de toegangsvoorwaarden toetst. Toegangsvoorwaarden zijn een bepaald publiek bereik (oplage/bezoekcijfers), een borging van redactionele onafhankelijkheid via een redactiestatuut, een minimale redactionele omvang/ budget en een gemaximeerde onttrekking van rendement aan het bedrijf. Nieuwe digitale initiatieven maken op deze wijze een kans op een structurele financiële impuls, bestaande titels kunnen redactionele kracht behouden en investeren in noodzakelijke innovatie.

Hiermee geeft de overheid wel een impuls, maar laat overigens de markt haar werk doen. Immers, de stimulans zal nooit meer dan 33% van de loon/redactiekosten betreffen én er moet een zeker publiek voor het product zijn. Kortom, de vraag vanuit de burger en de publieke meerwaarde (controle- en informatiefunctie in de regio) staan voorop én er kan op geen enkele manier sprake zijn van inhoudelijke bemoeienis: elk aanvragend medium/bedrijf dat aan genoemde eisen voldoet, ontvangt de bijdrage.

Een ruwe schatting van de hiermee gemoeide kosten: 2000 regionaal/lokaal werkende journalisten x 75.000 (bruto/bruto loon/inhuurkosten fulltime) x 33% = 50 miljoen p/j.

2. Borging van de rol van de publieke omroep en bredere taakopvatting naar nationaal publiek mediabedrijf (NPM)

De publieke omroep is geen hobby, zij vervult een belangrijke meerwaarde, zowel op landelijk, regionaal als lokaal niveau. Op cultureel, informatief, maatschappelijk én innovatief/experimenteel terrein zijn er activiteiten die commercieel gezien niet rendabel uit te voeren zijn of de basisnieuwsvoorziening betreffen. Daar ligt een taak voor een publieke partij. Dat geldt op lokaal, regionaal en nationaal niveau. Daarbij gaat het dus zeker niet exclusief om radio en TV, maar om alle beschikbare (digitale) platformen en zo open mogelijk beschikbaar voor publiek en private mediapartijen. Wij willen ons hier niet branden aan een voorstel over de optimale organisatievorm, Zeker is wel dat voor deze publieke taak een budget noodzakelijk is dat meer vergelijkbaar is met de ons omliggende landen. Dat betekent tenminste het terugdraaien van de voor 2017 beoogde bezuiniging van 50 miljoen voor landelijke en regionale omroep.

3. BTW-verlaging ook digitaal

Drempels om journalistiek werk te verrichten moeten laag worden gehouden, daar gaat een stimulans vanuit. Een laag btw-tarief, juist ook digitaal, is dus waardevol. Dit maakt onafhankelijk nieuws goedkoper beschikbaar. Aan dat lage btw-tarief mogen in onze optiek best voorwaarden worden gekoppeld. Het is immers ook een vorm van overheidssteun, die een publiek doel zou moeten dienen. Hierbij kan worden aangesloten bij de voorwaarden genoemd onder punt 1.

4. Onderzoek naar machtsverhoudingen digitale distributiepartijen vs. makers van content

De kansen om te kunnen verdienen met journalistiek werk moeten worden vergroot. Onder meer door kritisch de geldstromen en machtsverhoudingen in de digitale markt tegen het licht te houden. In de huidige transitieperiode is het weinig lonend om journalistieke inhoud te maken, terwijl het distribueren en verpakken van die inhoud (telcoms, kabelbedrijven, providers, search- en soft/hardwarebedrijven) zeer lucratief is. De ongelijkheid in machtspositie heeft (mede) tot gevolg dat de ontwikkeling van een digitaal verdienmodel voor makers van inhoud moeilijk is. Dit probleem speelt internationaal. In Europa en op nationaal niveau moeten wettelijke maatregelen worden getroffen, die ervoor zorgen dat de opbrengsten in het digitale domein eerlijker worden verdeeld.

Dat begint met transparantie over de behaalde inkomsten uit de door makers aangeleverde content. Het is zaak om via een aantal concrete maatregelen van auteursrechtelijke, mededingingsrechtelijke en technologische aard ervoor te zorgen dat creatie en nieuwsvoorziening ook in het digitale domein levensvatbaar wordt.

Het door YouTube geïntroduceerde "content-ID" model zou bredere toepassing moeten krijgen, zodat ook andere dan video/muziekcontent, denk aan journalistieke artikelen, foto's e.d. op platformen zoals Facebook of Google, in aanmerking komt voor een eerlijk deel van de uit deze content gegenereerde inkomsten.

Een in te stellen onderzoekscommissie zou hierover binnen een jaar rapport kunnen uitbrengen.

5. Versterk positie van de zelfstandige maker

De hierboven geschetste machtsontwikkelingen binnen de media zorgen voor een consolidatieslag en meer machtsconcentratie bij uitgevers en omroepen. In de printmarkt zijn er straks twee spelers die 90% van de markt in handen hebben, op omroepgebied betreft het buiten de publieke omroep ook twee spelers en de digitale markt is in handen van een aantal globale spelers.

Individuele zelfstandige makers hebben daardoor binnen de media-sector een onevenwichtige positie t.o.v. hun opdrachtgever, waardoor tarieven naar een bodemniveau gaan en kwaliteit en onafhankelijkheid in het gedrang kunnen komen. Doordat bovendien contractvoorwaarden eenzijdig worden opgelegd wordt het aan makers toebehorende auteursrecht een wassen neus.

Dit alles vraagt om maatregelen, die ervoor zorgen dat de machtspositie van freelance makers meer in balans komt in een sector waar kwaliteit en onafhankelijkheid ook van publieke waarde zijn. Het auteurscontractenrecht dient op deze werkelijkheid getoetst te worden en er moet meer ruimte komen om zelfstandigen binnen de media (en cultuursector) een uitzonderingspositie te verschaffen binnen het mededingingsrecht, zodat deze groep via o.a. tariefadviezen en collectieve afspraken in CAO-verband sterk kan staan en geleverde kwaliteit kan blijven garanderen.

Met deze 5 punten zorgt u als overheid voor een beter functionerende mediasector, die onafhankelijk opereert ten opzichte van de overheid, zodat zij haar waakhondfunctie duurzaam kan vervullen.

Een goed draaiende, stevig verankerde mediasector is een publiek belang. Goed geïnformeerde mensen zijn weerbaarder en nemen meer deel aan de samenleving, juist ook op lokaal en regionaal niveau. Een gezonde democratie kan dan ook niet zonder een gezonde mediasector.

Graag lichten wij de voorgestelde oplossingsrichtingen in een persoonlijk gesprek nader toe.

Namens de leden van de Nederlandse Vereniging van Journalisten,
Hoogachtend,

Marjan Enzlin, Voorzitter NVJ

Thomas Bruning, Algemeen secretaris NVJ